

ШНАЙДЕР Ганс-Йоахім (Hans Joachim Schneider; 14 листоп. 1928, Біденкопф, Земля Гессен, Німеччина – 18 черв. 2015, Мюнстер, ФРН) – відомий німецький кримінолог і психолог.

У 1949 закінчив християнську школу в м. Арольсен. З 1949 по 1955 вивчав юриспруденцію у Марбурзькому університеті ім. Філіппа, у Франкфуртському університеті ім. Йоганна Вольфганга Гете (Франкфурт-на-Майні) та Кельнському університеті, де у 1957 отримав ступінь доктора наук. У 1961–67 вивчав психологію, соціологію та педагогіку в Базельському університеті (Швейцарська Конфедерація) та Університеті ім. Альберта Людвіга в Фрайбург-в-Брейсгау (Земля Баден-Вюртемберг, Німеччина), де отримав диплом психолога.

У 1967–71 працював у Гамбурзькому університеті, читав курс лекцій з кримінології, ювенальної юстиції та кримінального процесу. У 1971 переведений до Вестфальського університету ім. Вільгельма (у Мюнстері) та призначений на посаду професора кримінології, юридичної психології та кримінального права. Заслужений професор кримінології та віктимології Вестфальського університету. У цьому Університеті він читав лекції та займав різні керівні посади аж до виходу на пенсію у 1994. Водночас викладав в Академії Федеральної поліції Німеччини (у Мюнстері), читав лекції як запрошений професор в університетах багатьох країн світу.

У 1977 Ш. став одним із організаторів «Білого кільця» – широко відомого

у Німеччині товариства підтримки жертв злочинів. Засновник Всесвітнього товариства віктимології, у 1979–85 був першим президентом цього Товариства. Член правління Міжнародного товариства кримінології в Парижі (1980–85). У 1981–87 – експерт-кримінолог спеціального експертного комітету Ради Європи «Місце жертви в кримінальному праві та кримінальному процесі». У 1984 був експертом з проблем жінок як жертв злочинів в ООН. З 1987 по 1990 працював у Незалежній урядовій комісії Федерального уряду щодо попередження та боротьби з насильством, до завдань якої входило дослідження причин різних форм насилля, розробка концепції його попередження, розробка кримінально-політичних заходів реагування на нього.

Наукові інтереси Ш. пов'язані з проблемами кримінології та кримінальної віктимології. Характеризуючи свій підхід до наукового дослідження, вчений виділяв три важливі його сторони. По-перше, це єдність підходу до дослідження кримінологічних проблем. Підставою цієї єдності є досить критичне ставлення до кримінально-біологічних, психопатологічних та марксистських поглядів і, навпаки, схильність до соціологічних та соціально-психологічних концепцій. Такі пріоритети, на його думку, дозволяють прийти до ліберальної кримінальної політики правової держави. По-друге, зосередження уваги на жертві злочину та інших віктимологічних питаннях. По-третє, підхід до всіх проблем з точки зору історичної перспективи, використання при цьому порівняльно-правових методів дослідження.

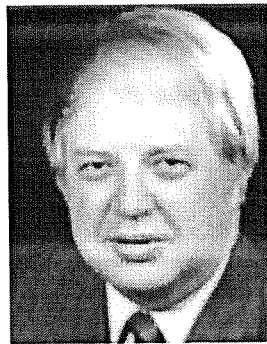
Згідно з вченням Ш., злочинність є оціночною характеристикою тієї або

іншої поведінки, що виникає у процесі соціальної та індивідуальної криміналізації. Злочинна поведінка відрізняється від незлочинної за суто формальними ознака-

ми на основі офіційно встановлених норм кримінального права завдяки їх укоріненню у правосвідомості населення і в порядку реалізації цих норм за допомогою інстанцій формального соціального контролю (поліції, судів і місць позбавлення волі).

Критично оцінював поширене у суспільстві уявлення, що злочин породжує бідність. Бідність – це відносне, суб'єктивне поняття. Воно визначається рівнем добробуту у конкретному суспільстві і оцінкою окремих людей. Те, що одна людина розглядає як бідність, інша вважає достатком і навіть розкішшю. Відповідно поняття «бідність» складно сформулювати. Слід також враховувати, що та або інша економічна ситуація позначається на розвитку злочинності із запізненням на 2–3 роки. До того ж розвиток економічних сил цілком залежить від розвитку суспільства загалом, а саме цей розвиток визначає види і рівень злочинності.

Проаналізувавши та критично оцінивши три теорії, що пояснюють вплив економіки на злочинність (депресії, експансії та комбінованої теорії депресії-експансії), дійшов висновку, що саме з досягненням добробуту набуває поширення і злочинність, особливо це стосується майнових злочинів. Сучасну

Г.-Й. Шнайдер

людину вже не задовольняє роль спостерігача за добробутом інших, вона сама прагне до добробуту. «Об'єктивна» бідність не сприяє зростанню злочинності до того часу, поки всі у суспільстві перебувають у більш або менш однаково тяжкому матеріальному становищі. Злочинність зростає з виникненням відчуття бідності, яке проявляється тоді, коли окремі люди у суспільстві добробуту виявляються безробітними і, відповідно, «відносно бідними».

Висловив ряд ідей щодо попередження злочинності, які стосуються планування забудови міст і проектування будівель та організації просторової сфери.

Ш. опублікував німецькою понад 20 книг та більше 500 статей у галузі кримінології та віктимології, які було перекладено на 13 мов (англійську, польську, японську, китайську, іспанську, угорську, російську та ін.).

Основні праці: «Jugendkriminalität im Sozialprozess» (Göttingen, 1974) («Молодіжна злочинність у соціальному процесі», Геттінген, 1974); «Viktimologie» (Tübingen, 1975) («Віктимологія», Тюбінген, 1975); «Kriminologie, Jugendstrafrecht, Strafvollzug» (München, 1976) («Кримінологія, ювенальна юстиція, в'язниці», Мюнхен, 1976); «Das Opfer und sein Täter, Partner im Verbrechen» (München, 1979) («Жертва і злочинець – партнери у злочині», Мюнхен, 1979); «Kriminologie», (Berlin – New York, 1987) («Кримінологія», Берлін–Нью-Йорк, 1987); «Kriminologie», Moskva, 1994) («Кримінологія», Москва, 1994); «Kriminologie für das 21. Jahrhundert» (Münster, 2001) («Кримінологія в 21 столітті», Мюнстер, 2001).

У 1987 Ш. було присвоєно звання почесного доктора юридичного факультету Лодзького університету (Польща).

У 1998 на 12 Міжнародному конгресі з кримінології в Сеулі (Корея) отримав премію Германа Маннгейма від Міжнародного центру порівняльної кримінології у Монреалі. У 2006 – премію Ганса фон Гентіга від Всесвітнього товариства віктимології. Був почесним членом кримінологічних товариств у багатьох країнах світу.

Лит.: Иванов Л. О. Предисловие. В кн.: Криминология: пер. с нем. общ. ред. и предисл. Л. О. Иванова. М., 1994; Шнайдер Г. Й. Криминология: пер. с нем. / под общ. ред. и с предисл. Л. О. Иванова. М., 1994; Biographical Sketch Prof. Dr. Dr. h. c. Dipl.-Psych. Hans Joachim Schneider, University of Westphalia in Muenster/Germany. URL: <http://www.hansjoachimshneider.com/sketch.htm>; Publication List of Prof. Dr. Dr. h. c. Dipl.-Psych. Hans Joachim Schneider. URL: <http://www.hansjoachimshneider.com/publications.htm>.

В. І. Тимошенко.